

การจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนสัตยาไส

The Moral Lead Knowledge Model on Educational Management: a Case Study at Sathya Sai School

จันทิรา ทวีพลายนต์*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ของโรงเรียนสัตยาไสด้านต่างๆ ได้แก่ หลักสูตร การเรียนการสอน เทคโนโลยีและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และการบริหารจัดการ (2) บทบาทของผู้บริหาร บทบาทของครู บทบาทของนักเรียน และบทบาทของผู้ปกครอง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างและผู้วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) การจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ของโรงเรียนสัตยาไส จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นคุณธรรมเป็นหลัก และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยคำนึงถึงการได้รับโอกาส

ทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้หลักคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการ คือ ความรักความเมตตา ความจริง ความประพฤติชอบ ความสงบสุข และความไม่เบียดเบียน หรือการไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ผ่านรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ สอดแทรกใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้พหุปัญญา 8 ด้าน และเพิ่ม 1 ด้านในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายวิชา คุณค่าความเป็นมนุษย์ EHV (Education in Human Values) ตลอดจนการออกแบบวิถีชีวิตของนักเรียนตามกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา และแนวคิดทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้มีความแตกต่างกับโรงเรียนอื่นๆ คือ การจำกัดหรือลดเวลาการใช้เทคโนโลยีโดยให้ใช้เท่าที่จำเป็น แต่จะเน้นการใช้แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง การจัดการเรียนการสอนโดยครูจะใช้การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนในการค้นหาคำตอบ การตั้งคุณค่าความเป็นมนุษย์ออกมาจากภายในของตัวนักเรียน โดยผ่านกระบวนการคิด

*หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

อย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นการหยั่งรู้ด้วยตัวเอง และการบริหารจัดการเน้นการมีส่วนร่วมอย่างเป็นกัลยาณมิตร เป็นการพัฒนาทั้งครูและนักเรียนไปพร้อมๆ กัน (2) บทบาทของผู้บริหาร การบริหารจัดการนำหลักการของกระทรวงศึกษาธิการสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับธรรมชาติของโรงเรียน เป็นผู้นำด้านองค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนใหม่ๆ ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นตัวอย่างที่ดีทั้งชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ให้กับครู นักเรียน ผู้ปกครอง บทบาทของครูการเป็นตัวอย่างที่ดีเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรมของนักเรียน บทบาทของนักเรียนเป็นผู้เรียนรักการเรียนรู้ บทบาทของผู้ปกครองการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม พร้อมทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีให้สอดคล้องกับบทบาทของนักเรียน ตลอดจนพฤติกรรมของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีส่งผลถึงการกระทำเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครองด้วย เป็นการยกระดับพื้นฐานจิตใจทั้งระบบ (3) การจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ของโรงเรียนสัตยาไสทำให้ครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและทำให้นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้สำหรับในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา, คุณธรรมนำความรู้, โรงเรียนสัตยาไส

Abstract

The purposes of this research were to study: The Moral Lead Knowledge Model on Educational Management of the Sathya Sai school including the courses curriculum, technology and the measurement of the learning resources. In addition, the investigation evaluates the roles of

management and the executive teacher, the role of student and the role of parents. Research methodology carried out utilized qualitative research. Key informants were 30 persons the research instruments were the semi-structured interview forms and researcher. The data were analyzed by content analysis.

The results were as follows:

In conclusion, the results showed the education and moral knowledge of the Sathya Sai School. More importantly, this was influenced by the Education Act of B.E. 2542 (1999), which explains the national core curriculum for basic education. Furthermore, the Second National Education Act B.E. 2545 (2002) was also considered. The latter considered five main principles including human values, compassion, truth, peace and to behave like a predator. From my research violence did not solve any issues that arose, instead, it was found an integrated form of teaching with the students proved much more effective across all of the eight subjects studied. Students were shown to excel when they held a high standard of human values and intelligence. By adopting Contemplative Education techniques, the role of the teacher could apply core-learning virtues to further aid the learning process of the students. Student's parents also played a vital role in the pace of development of learning of the students only when they were seen as role models.

In summary, if teachers use the integrated approach of moral education, conveying their knowledge to the students and adopting effective teaching methods this would provide an improved education system for the 21st century.

Keywords: moral, educational management, Sathya Sai School, Education in human values

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตในเชิงคุณภาพประชากร ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการประเทศภายใต้โครงสร้างแบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดค่านิยมเชิงวัตถุนิยม พฤติกรรมบริโภคนิยมที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม ศีลธรรม ศาสนา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทุนทางสังคมอ่อนแอลง โดยเฉพาะโครงสร้างของสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการบ่มเพาะสร้างสรรค์เด็กและเยาวชน และจากการสังเคราะห์ปัญหาของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันที่มีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการขายบริการทางเพศ ปัญหาเพศเสรี ปัญหาสื่อลามกอนาจาร ปัญหาสื่ออินเทอร์เน็ตที่แฝงความรุนแรง ปัญหาการพนันฟุตบอล ปัญหาการตั้งกลุ่มกรรโชกทรัพย์ เป็นต้น (สมพงษ์ จิตระดับ, 2547)

สืบเนื่องจากสถานการณ์ปัญหาข้างต้นมีความรุนแรงมากขึ้น ดังจะปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และฉบับที่ 11 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคนในสังคม ทุกกลุ่มทุกวัยอย่างเป็นองค์รวมด้านคุณธรรมจริยธรรม

กล่าวคือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. (2550-2554) มียุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคุณภาพคน และสังคมไทย สู้สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ตามบริบทสังคมเมืองทำให้คนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยมจริยธรรมและพฤติกรรมที่เชื่อมโยงถึงการดำเนินชีวิต ความประพฤติ ความคิด ทศนคติ และคุณธรรมของคนในสังคม (สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) เน้นการพัฒนาคุณภาพ คนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีสุขภาวะที่ดีขึ้นอย่างเป็นองค์รวมทั้งกาย จิตใจ และสติปัญญา ให้มีคุณธรรมจริยธรรมเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยสร้างความเข้มแข็งให้สังคมและชุมชนท้องถิ่น รวมถึงบทบาทหลักในการพัฒนาคนแบบใหม่ และแนวคิดการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต และปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเสริมสร้างคุณลักษณะของคนไทยให้มีจิตสาธารณะ และการมีจิตแห่งคุณธรรม คือ การพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

สรุปได้ว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นปัญหาระดับชาติ ทำให้หน่วยงานทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญและหยิบยกประเด็นคุณธรรม จริยธรรมมาเป็นแผนในการพัฒนาองค์กรเป็นอันดับต้นๆ เพื่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพโดยการเริ่มต้นพัฒนาจากเยาวชนในสถานศึกษาในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม และพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์

สังคมและสติปัญญา สถานการณ์ดังกล่าวที่ปรากฏ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการ (2549) กำหนดนโยบาย ทิศทาง และเป้าหมายในการจัดการศึกษา การปฏิรูป การศึกษาที่ยึดหลักคุณธรรมนำความรู้แทนความรู้ คู่คุณธรรม การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ เสริมสร้างความตระหนักคุณค่า ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี และวิถีชีวิตประชาธิปไตย เพื่อให้สถาบัน การศึกษาดำเนินการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานและเชื่อมโยงความร่วมมือ จากสถาบันครอบครัว ชุมชน และสถาบันศาสนา จากกรณีดังกล่าวได้จัดทำแผนแม่บทในการระดม ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็น เครือข่ายในการส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ ตลอดจน มีแนวคิดและวิธีการในด้านจัดการศึกษา เพื่อ มุ่งหวังให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ให้เด็กไทยให้มี คุณธรรม การเสริมสร้าง และพัฒนาคุณธรรมให้เกิด ขึ้นกับเด็กและเยาวชนเป็นหลักการสำคัญในการ จัดการศึกษาของชาติ โดยมีความสอดคล้องกับ คำขวัญประจำวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ของ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี มีความว่า “มีคุณธรรมนำใจ ใช้ชีวิตพอเพียง หลีกเลียง อบายมุข” และคำขวัญประจำวันเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความว่า “ความรู้ คู่คุณธรรม นำสู่อนาคต” คุณธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะต้องปลูกฝังในเด็กและเยาวชนของชาติไทย

ดังนั้นปัญหาวิกฤตสังคมจำเป็นต้องให้การ ศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนเข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการสร้างคนระบบใหม่ โดยใช้การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถ อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของ คุณธรรม ตระหนักถึงการดำรงชีวิตตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาศึกษา และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาเป็นส่วนสำคัญ

ในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนได้เต็มตาม ศักยภาพในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และการพัฒนาสังคมไทยให้ที่เข้มแข็ง โดยต้องครอบคลุม 3 เรื่องหลัก คือ การพัฒนาคน ไทยให้มีคุณธรรมนำความรู้ การเสริมสร้างสุขภาวะ คนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงอย่างเป็นองค์รวมทั้ง ร่างกาย จิตใจและสติปัญญา รวมถึงการเสริมสร้าง คนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการ แก้ปัญหาวิกฤตสังคมของชาติ

การแก้ปัญหาวิกฤตสังคมของชาติให้สำเร็จ ต้องเริ่มจากการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน ให้มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่มี เจตนารมณ์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาไปสู่คน ไทยทุกคนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยมี กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ดีมีความ มุ่งหมาย และหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) และมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2554 กล่าว ถึงมาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่ พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก ด้านที่ 5 คุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึก ในความ เป็นพลเมืองไทยและพลโลก มาตรฐานที่ 2 แนว การจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนา ผู้เรียนเป็นสำคัญและการบริหารโดยใช้สถานศึกษา เป็นฐาน และมาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคม แห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ การสร้างวิถีการ เรียนรู้แหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

สรุปได้ว่าการพัฒนาคนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องใช้การจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมาผสมผสานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นกระบวนการ สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2541) ที่ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างถูกต้อง ทั้งระดับบุคคล ระดับสังคมและ ระดับชาติ การพัฒนาให้มีจริยธรรมด้วยการศึกษา คือ รู้เท่าทันปัญหาว่าอะไรเกิดขึ้นกับสังคมและโลก รู้ว่าอะไรเป็นปัญหาเป็นอันตรายต่อมนุษย์ และขั้นสุดท้ายจะต้องแก้ไข ลึกลงไปถึงรากฐานทางความคิด หรือภูมิปัญญา ซึ่งเป็นต้นตอโดยการแก้ไขถึงขั้นทิวฐิติ คือ เปลี่ยนตั้งแต่กระบวนการ การยึดมั่นในค่านิยม แนวความคิด ลัทธิ ศาสนา อุดมการณ์ต่างๆ หรือการเปลี่ยนทั้งกระบวนการในระบบการศึกษา ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) กล่าวถึงการศึกษาที่มีคุณธรรมคือ การศึกษาที่เน้นคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนไทย หากได้รับการปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เป็นคนที่มีคุณภาพจะเป็นทั้งคนดีและคนเก่ง และสอดคล้องกับ สุนน อมรวิวัฒน์ (2550) กล่าวถึงแนวคิดและทิศทางการพัฒนาจิตใจในสถาบันการศึกษาคือ การพัฒนาเยาวชนจากพัฒนาทางกายพร้อมพัฒนาจิตใจไม่แยกจากกันตามนัยแห่งพุทธธรรม ใช้กระบวนการอบรมเลี้ยงดู วัฒนธรรมและศาสนาร่วมกัน คนทุกคนสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นคนดีและคนเก่งได้ โดยการบ่มเพาะจิตใจก็ต้องเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก 6 ปี เป็นช่วงสำคัญของพัฒนาการเด็กให้พัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้นกระบวนการพัฒนาจิตใจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ผู้ที่ได้รับการพัฒนาจะต้องเต็มใจผ่านการเรียนรู้จากแบบอย่างที่ดี ผ่านการฝึกฝนตนเอง และใช้ปัญญาวิเคราะห์เหตุและผลต่างๆ ที่เกิดขึ้น

สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ตระหนักถึงการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่และระบบการศึกษาใหม่ที่เปลี่ยนตั้งแต่รากฐานทางความคิดเปลี่ยนแปลงไปตามความจริงที่ยอมรับร่วมกันใหม่ โดยระบบการศึกษาใหม่ในการพัฒนาคนโดยวิถีแห่งพุทธะคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ส่งผลให้เกิดสภาพจิตที่ดีงาม ได้แก่ คุณธรรม ความรู้สึก แรงจูงใจ และสภาพจิตใจ มีแรงจูงใจเป็นตัวชี้นำพฤติกรรมที่มีผลต่อความมั่นคงในความดี ความงาม และความสุขพร้อมทั้งเอื้อต่อการแยกแยะและรับข้อมูลความรู้ การคิด การสร้างสรรค์ ทำให้ปัญญาเจริญงอกงาม เข้าใจ เหตุผล และการเข้าถึงความจริง รวมทั้งความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและแนวความคิดต่างๆ เพื่อใช้ปัญญาเป็นตัวแก้ปัญหา เป็นตัวปรับและจัดการทุกอย่างทั้งตัวพฤติกรรมและจิตใจอย่างลงตัว และเป็นตัวนำสู่จุดหมายแห่งสันติสุข และความมีอิสรภาพ และสอดคล้องกับประสาน ต่างใจ (2550) กล่าวถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยการเริ่มต้นการจัดการศึกษาระบบใหม่ โดยเปลี่ยนทั้งกระบวนการทัศน์หรือเปลี่ยนตั้งแต่รากฐานทางความคิดคือ พัฒนาพฤติกรรมที่เคยชินให้เกิดวินัย จนถึงการพัฒนาจิตใจและสุดท้าย คือ การพัฒนา

สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนามนุษย์ ควรเริ่มต้นโดยการจัดการศึกษาระบบใหม่ที่เปลี่ยนทั้งกระบวนการทัศน์หรือเปลี่ยนตั้งแต่รากฐานทางความคิด คือ พัฒนาพฤติกรรมที่เคยชินให้เกิดวินัย จนถึงการพัฒนาจิตใจและสุดท้าย คือ การพัฒนาปัญญา การจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาคน พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นองค์รวม ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาวิกฤตสังคมด้านเด็กและเยาวชน จึงต้องเริ่มจากสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเนื่องจากเป็นช่วงสำคัญของพัฒนาการเด็กที่จะเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ใหม่

หรือระบบการศึกษาใหม่ในการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ถึงพร้อมในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่ดั่งงาม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานและโดยไม่อิงกับรูปแบบของศาสนาในวิถีแห่งพุทธะ ทั้งนี้ระบบการศึกษาก็สามารถใช้ประพุดติปฏิบัติได้ทั่วโลก ทุกศาสนาถือว่าเป็นการปฏิวัติการศึกษาของโลก

โรงเรียนสัตยาไส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นโรงเรียนเอกชนอยู่ประจำ เปิดทำการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาให้นักเรียนเจริญเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความเป็นเลิศทางด้านคุณธรรม วิชาการและการกีฬา การจัดการศึกษาของโรงเรียนจัดเป็นโรงเรียนทางเลือก หรือเป็นโรงเรียนรูปแบบใหม่ที่เน้นการจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ เพื่อสร้างคนดีมีคุณธรรมเหนือสิ่งอื่นใด โดยไม่อิงกับรูปแบบของศาสนาใด

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ปฏิบัติหน้าที่ที่ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน (ฉก.ชน.สพฐ.) มีภารกิจหลักในการให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาสำหรับเด็กนักเรียน การให้ความช่วยเหลือแบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ 1) ปัญหาทางด้านสังคม อาทิ ความรุนแรง ทะเลาะวิวาท การล่วงละเมิดทางเพศ ยาเสพติด และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน 2) ปัญหาที่เกิดจากภัยพิบัติต่างๆ พบว่า ปัญหาทางด้านสังคมของเด็กนักเรียนในสถานศึกษามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น วิธีการใดจะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจการจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ของโรงเรียนสัตยาไส

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ของโรงเรียนสัตยาไสด้านต่างๆ คือ หลักสูตร การเรียนการสอน เทคโนโลยีและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการบริหารจัดการ และศึกษาบทบาทของผู้บริหาร บทบาทของครู บทบาทของนักเรียน และบทบาทผู้ปกครอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์เอกสาร เนื้อหา การบันทึกภาคสนาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูล คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน สัตยาไส ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลดังนี้ ผู้ก่อตั้งโรงเรียนและผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบไม่เจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างที่ประกอบด้วย ประเด็นคำถามเป็นเพียงแนวทางในการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมได้เพื่อให้เกิดความชัดเจนของคำตอบมากขึ้น ซึ่งได้ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้บริหารของโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และตัวผู้วิจัย พร้อมสมุดบันทึกข้อมูลภาคสนาม อุปกรณ์บันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) โดยทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางการจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ในมิติต่างๆ และการสัมภาษณ์ทั้งแบบกึ่งทางการ (Semi-Formal

Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ตามองค์ประกอบต่างๆ หลักสูตรสำหรับการจัดการศึกษาของโรงเรียนสัตยาไส นอกจากจะสอดคล้องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ยังได้เพิ่มเติมจุดเน้นที่สำคัญในด้านคุณธรรมผ่านการจัดการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เรียกว่า กิจกรรม EHV (Education in Human Values) หรือกิจกรรมคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการ

2. บทบาทการเป็นแบบอย่างที่ดีของครูเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

อภิปรายผล

ด้านการจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ของโรงเรียนสัตยาไส สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามทฤษฎีพหุปัญญา โดยการบูรณาการเรียนรู้อย่างบูรณาการ การเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา แนวคิดทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นหลักคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการของไล บายาสอดแทรกในทุกสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้ครูและนักเรียนจะได้รับการพัฒนาตนเองให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ด้านบทบาทต่างๆ ผู้บริหารเป็นหลักในการออกแบบวิถีชีวิตครูและนักเรียนในพัฒนาตนเองเป็นองค์กรร่วมมีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตยึดหลักคุณค่าความเป็นมนุษย์ บทบาทของครูในการ

เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน บทบาทนักเรียนต้องผู้เรียนรู้ที่ดี ผู้ปกครองและครอบครัวต้องมีแนวคิดที่สอดคล้องกับโรงเรียน พร้อมกับการเป็นแบบอย่างที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จากการศึกษาการจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนสัตยาไส พบว่า โรงเรียนสัตยาไสการจัดการศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเคร่งครัดและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ปรัชญา และเป้าหมายของโรงเรียนในการจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้เป็นหลักสูตรสถานศึกษายึดหลักคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการ ผ่านทฤษฎีการเรียนรู้แบบพหุปัญญาในรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และเน้นเพิ่มเติมที่กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทักษะชีวิตในวิชาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ในคาบแรกของทุกวัน โดยพัฒนาคนให้มนุษย์ที่สมบูรณ์ผ่านกระบวนการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา ยึดหลักคุณค่าความเป็นมนุษย์ 5 ประการในการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นเกิดเป็นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียน และเน้นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการพัฒนาตนเอง พัฒนาครูในการเป็นแบบอย่างที่ดี เนื่องจากเป็นปัจจัยเกื้อหนุนหลักที่จะทำให้เกิดยกระดับจิตใจในสูงขึ้นทั้งระบบคือ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

2. ควรนำบทเรียนภาพความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ของโรงเรียนสัตยาไส ไปประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการศึกษา

ในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ โดยเฉพาะกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ไม่ต้องการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากนัก ไม่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ซับซ้อน หากแต่ต้องการผู้บริหารและครูที่มีความตั้งใจแน่วแน่ในการพัฒนาผู้เรียนให้คุณธรรมนำความรู้ และการมีผู้เรียนที่จำนวนน้อยจะทำให้เกิดการดูแลอย่างทั่วถึง

3. ควรมีการเผยแพร่การจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ของโรงเรียนสัตยาไส ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ในชนบทที่มีโรงเรียนขนาดเล็กเนื่องจากสังคมแบบชนบทของไทย ส่วนใหญ่ผู้คนยังมีลักษณะของการรักษาคุณธรรม จริยธรรม และเชื่อถือศรัทธาในตัวครูอยู่ จึงไม่เป็นการยากที่จะโน้มนำให้กลุ่มคนเหล่านี้ร่วมมือในการจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้

4. หน่วยงานการศึกษาภาครัฐ ควรตระหนักอย่างจริงจังในเรื่องปรัชญาการศึกษาของการจัดการศึกษาที่แท้จริงตามวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบไทย และประยุกต์ใช้พื้นฐานของพุทธศาสนาในวิถีแห่ง

พุทธะคือการไม่อิงหลักศาสนาใด เพื่อพัฒนาและการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนและครูอย่างเป็นองค์รวมและรูปธรรม ซึ่งสามารถนำกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบคุณธรรมนำความรู้ของโรงเรียนสัตยาไสมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตของนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนสัตยาไสว่ามีลักษณะเช่นใด เพื่อที่จะนำผลการวิจัยมาสะท้อนข้อเท็จจริงในการเร่งรัดพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ควรมีการวิจัยที่เจาะลึกในแต่ละด้านของโรงเรียนสัตยาไส เพื่อที่จะสามารถนำเสนอแนวทางหรือถ่ายทอดวิธีการในการจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ให้กับสถานศึกษาหรือผู้ที่สนใจ เพื่อที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้

3. หน่วยงานของรัฐควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อที่จะสามารถนำมาประยุกต์กระบวนการ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดของรัฐต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). **คู่มือการพัฒนาคุณธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาคุณธรรม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **รายงานการติดตามประเมินผลผู้ผ่านการอบรมคุณธรรมนำความรู้: แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2546). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). **คลื่นลูกที่ 5 - ปราชญ์สังคม : สังคมไทยที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- พัชรินทร์ รุจิรานุกูล. (2551). **การศึกษาและปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวัฒน์ ธรรมโชติ. (2554). **“กระบวนการพัฒนาความเป็นครูจากมิติด้านใน: กรณีศึกษาหลักสูตร SSEHV ของสถาบันการศึกษาสัตยาไส ประเทศไทย”**, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รักษมล ตั้งคุณกิตติ. (2557). **ความคงทนในการเรียนรู้เพื่อสร้างอุปนิสัยที่ดีงาม: กรณีศึกษาศิษย์เก่าโรงเรียนสัตยาไสที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วาสนา แสงวารินทร์. (2556). **การปลูกฝังคุณธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธกรณีศึกษาโรงเรียนสัตยาไส**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท ตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด. พิมพ์ครั้งที่ 1
- สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน. (2547). **รายงานคุณลักษณะและวิธีการเรียนรู้ของเยาวชนรุ่นใหม่**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การค้ำของคุรุสภา.
- สุภาพ พิทักษ์วงศาโรจน์. (2538). **ปรัชญาการศึกษาของไส บาบ**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2548). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมน อมรวิวัฒน์. (2549). **บทบาทของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาจิตใจ**. นนทบุรี: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.

- สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)**. (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่11 (พ.ศ. 2555-2559)**. (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)**. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ**. กรุงเทพฯ: สหાયบ์ล็อกและการพิมพ์.
- อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2546). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยอิงแนวคิดการเรียนรู้จากการหยั่งรู้ด้วยตนเอง**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 121.
- _____. (2550). **คุณธรรมนำความรู้: รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์**. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.